

ב"ה

ג ל י ר נ ר ת ל ע י ר ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ השנה השמונה עשרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

בשבוע האחרון לא יצא גליון "בהעלותך" מסבות טכניות

שלח (תשי"ט) ט"ו כ"ב - כ"ו

א. השוה מקומנו לפרשת פר העלם דבר של צבור ויקרא ד' י"ג - י"ד

ויקרא ו

יג' ואם כל עדת ישראל ישגו
ונעלם דבר מעיני הקהל
ועשו אחת מכל מצות ה'
אשר לא תעשינו
ואשמו

והקריבו הקהל
פר בן בקר לחטאת

במדבר טו

כב' וכי תשגו

ולא תעשו את כל המצוות האלה
אשר דבר ה' אל משה

כג' את כל אשר צוה ה' אליכם
ביד משה

מן היום אשר צוה ה'
והלאה לדורותיכם

כד' והיה אם מעיני העדה נעשתה
לשגגה

ועשו כל העדה
פר בן בקר אחד לעולה...
ושעיר עזים אחד לחטאת

הוריות ח' א'

"וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה", תניא: הני קראי בעובד עבודת
כוכבים כתיבי, מאי משמע? אמר קרא "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות
האלה" איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצוות? - הוי אומר: זו עבודת
כוכבים.

רמב"ן ד"ה וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות

הפרשה הזאת סתומה במשמעה ויטעו בה בעלי הפשט לומר שהוא קרבן על מי
שלא עשה מה שצווה לעשות והוא שוגג, ודבריהם דברי רוח, שאם כן יהיה
קרבן בכל מצות עשה שבתורה כשלא קיים את כלם ושוגג באחת מהם... כי
הכתוב אומר "את כל אשר צוה ה' אליכם". ועוד: שאמר כאן "אם מעיני
העדה נעשתה לשגגה" - כי שגגתם במעשה שעשו, לא שיסבו ולא עשו.
וכן "אשר תעשה ביד רמה" (פסוק ל');
אבל טעמו שתשגו ולא תעשו מה שצוה השם, אבל תעשו הפוכו, או יאמר שתשגו
ולא תעשו מצוותיו כמה שהזהיר אתכם שלא לעשות. כי המניעות בלא תעשה
יקראו "מצוות", כמו שאמר "כי תחטא בשגגה מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה"
(ויקרא ד' ב').

והנה חיוב הקרבן הזה בשגגת העדה משונה מן הקרבן האמור בפ' ויקרא, כי
שם חייב להביא פר לחטאת וכאן פר לעולה ושעיר לחטאת ועל כן הוצרכו
רבתינו לומר שזה הקרבן על שגגת ע"ז.

ולשון הכתוב שלא נוציא אותו מפשוטו ומשמעו יאמר: וכי תשגו מכל המצוות
ותעברו על כל מה שצוה ה' לכם ביד משה, שלא תעשו דבר מכל מה שצוה
אתכם - תקריבו הקרבן הזה.

ולכן לא הזכיר בכאן כאשר יאמר בקרבנות החוטא (כונתו לויקרא שם) "אחת
מכל מצוות ה'". והנה זה כפי משמעו - קרבן הכומר בכל התורה בשוגג.
כגון ההולך ונדבק לאחת מן העו"ז לעשות בהם ולא ירצה להיות בכלל
ישראל כלל.

(הערה: זו גירסת דברי הרמב"ן כפי שהיא בדפוסים ישנים
ובהוצאת שוקן-חורב נאמרו חלק מדבריו אלה לפסוק ל' והוא
שבזש).

- 1) באיזו דרך למדו חז"ל שמקומנו מדבר בעובד ע"ז בשגגה?
- 2) מהי טעותם של "בעלי הפשט" לפי דעת הרמב"ן וכיצד מוכיח הרמב"ן שהבנת פסוקנו זו שלהם טעות היא?
- 3) כיצד מפרש הרמב"ן את ההבדלים שבין סגנון הדברים כאן לבין פסוקי ויקרא?
- 4) לשם מה מביא הרמב"ן בדבריו את תחילתו של פסוק ל' ?

./.

ב. רמב"ן המסך דבריו שהובאו בשאלה א.
ויהיה כל זה בשוגג, כגון שיהיה ביחיד בתינוק שנשבה לבין הגויים, ובקהל
כגון שיחשבו שכבר עבר זמן התורה ולא היתה לדורות עולם,

או שיאמר כמו שזכר בספרי "מפני מה אמר המקום? לא שנעשה וניסול שכר?
אנו לא עושין ולא נוטלין שכר!" כענין שהיו ישראל אומרים ושואלים את
יחזקאל שני' (פרק כ') 'ויבואו אלי אנשים מזקני ישראל וישבו לפני'.
אמרו לו: רבנו יחזקאל, הרי עבד שמכרו רבו לא יצא מרשותו? (א) וכו' וכו'
או שישכחו את התורה. וכבר אירע לנו כן בעונותינו, כי בימי מלכי
ישראל הרשעים כגון ירבעם ששכחו רוב העם התורה והמצוה לגמרי.
וכבר בא בספר עזרא באנשי בית שני.

(הרמב"ן רומז כאן לנחמיה ח' י"ג - י"ד :
וביום השני נאספו ראשי האבות לכל העם הכהנים והלוויים אל עזרא
הסופר ולהשכיל את דברי התורה, וימצאו כתוב בתורה אשר צוה ה'
ביד משה אשר ישבו בני ישראל בסוכות כחג בחודש השביעי.)

וזוהו שמוש לשון הכתוב, השגגה הזאת הנזכרת כאן היא בתורה ובמצוות בכללן,
ועל כן יחדו להם רבותינו מצוה אחת שבשגגתה יצא מכלל ישראל ומכל המצוה
בהם, והיא עבודת כוכבים. ויהיה שיעור הכתוב: "וכי תשגו ללכת אחרי אלוהים
אחרים ולא תעשו דבר מכל מצוות ה'" כי המודה באלוה זולתו כבר בסל אצלו
כל מה שצוה ה' הנכבד, בין במצוות עשה בין במצוות לא תעשה, שאם יש אלוה
זולתו = יראתו ומצוותיו וכל החיוב בהם אינו כלום.

(א) הרמב"ן ירמוז כאן לתנחומא נצבים ג' לפסוק דברים
כ"ט י"ג-י"ד את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה
עמנו היום.

וכן אתה מוצא כשבקשו לפרוק עול שבועתו בימי יחזקאל
(הכוונה: אחרי שנודע להם על חורבן הבית) מה כתוב
שם? (יחזקאל פרק כ' א') "באו אנשים מזקני ישראל
לדרוש את ה'". אמרו לו: בן אדם, (בדברי הרמב"ן
נאמר: אמרו לו: "רבנו יחזקאל") "כהן הקונה את העבד,
מה הוא שיאכל בתרומה?" - אמר להם: "אוכל". -
אמרו לו: "אם חזר כהן ומכרו לישראל - לא יצא
מרשותו?" - אמר להם: "הן". - אמרו לו: "אף אנו
כבר יצאנו מרשותו של הקבה"ו, נהיה ככל אומות
העולם." - אמר להם יחזקאל: (פרק כ' פסוק ל"ב):
"והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים
נהיה כגויים כמשפחות האדמה לשבת עץ ואבן.
חי אני נאום ה' - אם לא ביד חזקה* יובחימה שפוכה
אמלוק עליכם". אמר להם: "כל זמן שלא מכרו (הכהן
את עבדו) ברשותו הוא. ואתם לא נמכרתם... שלא
אחזור בדבר שנשבעתי לאבותם." ולא אתכם לבדכם
אלא אף הדורות העתידין לבוא היו שם באותה שעה,
שנאמר: "כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני
ה' אלוהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום".

* ובזרוע נטויה

- 1x) לא יזו שאלה רוצה הרמב"ן לענות בדבריו אלה?
2) הרמב"ן מביא כאן 4 דוגמאות לשגגות, אחת לשגגת יחיד ושלש לשגגות
צבור. מה המשותף לכל השגגות האלה? מה ההבדל בין שגגת צבור
הראשונה לבין השנייה?
3) במה משמשים פסוקי נחמיה/לסוג השלישי?

ג. הרמב"ן המסך הנאמר בשאלה ב.

ובאה זאת הפרשה להשלים בתורת כהנים דין שגגה עובדי עבודה זרה,
ונכנסה כאן בעבור שהם מרו דבר ה' ואמרו (יד ד) "נתנה ראש ונשובה
מצרימה" להיות שם במצרים כאשר היו בראשונה בלא תורה ובלא מצוות.
והנה באה הפרשה להודיע, כי אפילו בעבודת אלילים יכפר על השוגגים,
אבל העושים ביד רמה - יכרית אותם.

- 1) מהו הקשר בין פרשתנו לבין פרשת המרגלים, לפי דעתו?
2) כיצד תופש הרמב"ן את חטא דור המדבר אחר בוא המרגלים?
3) השוה לדברי הרמב"ן האלה את דברי רש"י במדבר י"א ה' (ע"פ הספרי)
ד"ה חנם: אם תאמר שהמצרים נותנים להם דגים חנם, והלא כבר
נאמר (שם ה') "ותבן לא ינתן להם", אם תבן לא היו
נותנים להם חנם - דגים היו נותנים להם חנם? ומה
'חנם'? חנם מן המצוות.
מה המשותף לדברי רש"י כאן ולדברי הרמב"ן המובאים בשאלה זו?